

UČITELJSKI T O V A R Š.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. dan vsakega mesca, in velja za celo leto 2 gold. 50 kr.,
za pol leta pa 1 gold. 30 kr.

Tečaj IV. v Ljubljani 15. avgusta 1864. List 16.

K a p e l a.

Mala se blisí kapela
Sredi tamne hoste,
Skriva šuma jo debela
In drevesa goste.

V njej device pa presvete
Je podoba mila;
K njej nedolžno dete
Mati je vodila.

Rad nabiral sem cvetice,
Vejice zelene,
Da sem ž njimi obraz device
Kinčal razsvitljene.

Ko pa mati pokleknila
Pred podobo krasno,
Ko prav iz serca molila
Ona je polglasno;

Jaz začuden v njeno lice
Gledal sem premilo,
Ker obrazu je device
Prepodobno bilo,

In sklenivši mlade roke
Tik sem nje se vstopil,
V sanje rajske in globoke
Bil sem se zatopil.

Mirko Zorin.

Zakaj učenci tako radi pozabijo, kar se naučé?

Večkrat vidimo, kako se učitelji z učenci in učenci sami trudijo, da bi se kaj naučili, in da potem učenci večidel vse to, kar so si tako trudoma pridobili, kmali pozabijo, ter so zopet na prejšnji stopnji nevednosti.

Kako bi se to odvráčevalo?

Da otroci prehitro pozabijo, kar so se naučili, se zgodi

1) zato, ker starši ne podpirajo šolske odreje, in ji še večkrat celó nasproti ravnajo, in naglo pokončajo, kar je

šola dolgo in dolgo trudoma zidala. Ni dosti, da starši otroke samo pošiljajo v šolo, kakor misli več staršev. Starši morajo spoznati, da šola namestuje domačo odrejo, da je tedaj njih dobrotnica in prijateljica, s katero se morajo večkrat pomeniti in ž njo eno pot hoditi. Toda koliko je takih staršev, ki razumejo to svojo važno dolžnost, in podpirajo učitelja pri šolski odreji? Naj več staršev je takih, ki vsako malo delo in tudi živino bolj čislajo, kakor pa svojo sveto dolžnost, ki jih veže s šolo. Velikrat se tudi godí, da starši, še celó vpričo otrok, zaničujejo šolo in učitelja, in se jezé, ker morajo plačevati učitelja, kupovati otrokom šolsko pripravo i. t. d. Tako se otroci učé od staršev, dá jim je šola le nekaka teža in prisiljena reč, ktere bi se radi odkrižali, če bi se je le mogli. Pri takih okoliščinah naj si učitelj prizadeva, kolikor in kakor hoče: več kakor pol njegovega truda, ali pa ves gre po vodi, ki ne rodi nikakoršnega dobrega sadú. — Da otrokom šolski nauki kaj ne teknejo, nasprotujejo

2) tudi slabi zgledi drugih odrasčenih ljudi, s kterimi se pečá mladost. Veliko je takih vnemarnežev, ki si še komaj šolski prah otresejo, pa že hočejo moževati, bahati, ter zaničujejo šolo in učitelja, da je groza. Ni tedaj čuda, da se otroci takih slabih zgledov kmali poprimejo, in tako zgubé vse veselje do šole, do učenja in učitelja.

Da otroci šolske nauke pozabijo, je pa večkrat kriva tudi

3) šola. Če so šolski nauki le poverhni, in se niso vkoreninili v serce, kmali pominejo in zapusté učence. Dokler se v kaki šoli godí še po stari neumni navadi, da se morajo učenci katekizem in druge šolske nauke kakor klepotec učiti in blebetati iz bukev, in ne razumejo, kaj se učé, tako dolgo ne morejo učenci napredovati, ter se le trudijo brez vspeha in koristi. V šoli mora veljati pregovor: „Malo pa dobro“. Tudi je napak, če se v šoli bolj obdeluje um, kakor pa serce. Um se mora omikati vzajemno s sercem. Če ima učenec zbistren um, serce pa zanemarjeno, je že na krivi poti, od ktere se bode težko vernil. — Učitelj mora vedno skerbeti, da učenci, kolikor si urijo um, da ravno toliko si žlahtnijo tudi serce, t. j. da si z vsakim naukom pridobujejo tudi potrebnih lastnost za vsakdanje pošteno življenje.

Jakoslav.

Pomenki

o

slovenskem pisanji.

XXXIII.

T. Res vesel prepeva o šolskih praznikih dobri učenec, ki je dobil lepo spričevalo ali hvalno svedočbo.

U. Vse druge imena slovanske, ktere so po spričevalih sedanjih latinskih učencev, če tudi le proti solncu brati, kažejo ravno tisto koreniko razun slovenskega; — kako je to?

T. Slovenci smo tudi sicer v mnogih rečeh posebniki!

U. Ali Slovanom ni znana naša beseda priča ali pričevalo?

T. V stsl. je prit'ča parabola, aenigma, exemplum; v hrov. serb. ravno tako, proverbium, narratio, in pričalo qui multa narrat (Vuk).

U. Sej marsiktero pričalo res veliko pové! Od kod pa je v stsl. *t*- pritča?

T. Metelko pravi, da se razlaga iz pri in tikati ter pomeni v nsl. Zeuge in Zeugnis, Gegenwart, in torej pričo ali vpričo in Gegenwart, vor (coram). — Murko: priča, svedok Zeuge; priča, pričanje, spričik, spričimba Zeugnis, in v hrov. spriček Credit, na spriček. — Cigale: priča (im Altsl. eine Parabel), svedok (Vodn., Jambr., bei Gutm. svi-dek, mehr böhm.), pričavec itd.

U. Pričati, *na* ali *za* pričo biti, pričo ali vpričo, vpričen, vpričnost, pričujoč, pričujočnost — so sploh znane besede.

T. Pričujoč je prav iz pričujejo namesti pričujejoč, ne pa pričejoč ali pričjjoč. — V nsl.: priča testis, kriva priča trub. krivopričnik; pričati excusare heb. pričkati se rixari metl. opričen praesens trub. rês. pričevanje testari trub. croat. pri-tač f. adagium verant. pričica fabula ibid. priča impedimentum. luc. serb. priča proverbium, narratio rum. priče his: th. *t'k* suff. *ja* Mikl.

U. Marsikteremu je spričevalo tudi in parabolam, zlasti ktero je slabo!

T. Tudi dobro, prav dobro spričevalo je in parabolam, se vé v drugačnem pomenu:

U. Svedok in svedočba, svídok in svídočanstvo je po vzajemni spreminjavi slovanski.

T. Iz korena vid — ved, lastnega vsem Slovanom. V stsl. viděti videre, véděti scire, intelligere, védok gnarus in svédok conscius, vést' scientia in svěst' conscientia, svedok in svédětelj (consciuss) testis, svedočba, svedočanstvo in svedeteljstvo testimonium i. t. d.

Poprava. Str. 231. v pomenk. v. 4. vredi takole: *-last* ni iz list (fraus, dolus, goth. lists list; rad. lis, cf. lisica), ampak iz last, kar se kravi tedaj v last ali prilast dá, kar se mi celó verjetno zdi.

Pisma dveh slovenskih učiteljev.

Na Pustem polji na sv. Lovrenca dan.

Dragi moj Svetoslave!

Svetovati znaš ti res lepo. Rekel si enkrat, da naj svoj križ voljno nosim, drugič si mi rekel, da naj bom zadovoljen s svojo plačo, in tretjič si še celó rekel, da učiteljem manjka keršanske ljubezni, torej so dostikrat čmerni in nejevoljni. To je sicer vse lepo. — Slišal sem že v svojem življenji od pisavcev, ki znajo revščino tako ginljivo popisovati, da bi človeku zadnji krajcar iz žepa privabili, da bi ga daroval revežu, sami pa — živé v vsi obilnosti. Poznam tudi zdravnike, ki močno priporočajo, kako mora človek ravnati, da zdravja ne zgubi, sami se pa za to malo zmenijo. Take svete, kakor jih ti učiteljem daješ, ponujajo jim le takšni, ki nič boljšega ne vedó, ali pa tudi nič storiti nočejo. Človek, ki mu vse po volji gre, lahko Boga hvali, in bogatin, ki vsega vživa v obilnosti, lahko sostradanemu beraču govori od dobrotljivosti božje, ali reveža šembrano to malo gane, če bogatin noče pred njim odpirati svoje mošnje. Besede: „Spolnui dolžnosti svojega stanú na tanko in vestno“ — ravno tako zadevajo učitelja, kakor tiste, kateri bi mogli zanj skerbeti. Deželni zbori nekterih kronovin na Avstrijanskem ozirali so se tudi na učitelje, in zboljševali njih stan po okolisčinah; koliko se je pa pri nas na Kranjskem zgodilo? Kakor hitro sem bral, da so se začeli vjedati eden drugemu in si spodbijati besede, precej sem spoznal, da bo še veliko Save proti Belem gradu izlilo se, preden da šolstvo v deželnem zboru pride na versto. Svoje dni prosil je neki človek za službo. Kolikorkrat se oglasi za to službo, rekli so mu: „Poterpi, poterpi!“ On pa zapre doma muco v

kamro, in kolikorkrat muca zamijavka, da bi rada jedla, reče ji: „Poterpi, ljuba moja, poterpi!“ Sostradeni maček pa le pogine, in gospodar njegov vnovič prosi službe. „Poterpi, poterpi!“ mu zopet rečejo; na to on odgovori: „Od poterpljenja maček pogine“. — „To je dobro, da so raki v pismu, živi so mi sicer vsi všli, ko sem spal,“ reče Indijan Evropejcu, ki ga vpraša, kje da so raki, od katerih mu prijatelj piše, da mu jih po njem pošlje. Tako se tudi jaz tolažim s številkami, kedar mi denarjev primanjkuje, ter prerajtujem, koliko moram še dobiti od svoje plače, in kedar me krulječi želodec opominja na neko naravno potrebo, pa premišlujem, koliko mernikov žita so mi kmetje še dolžni i. t. d.

Kar pa sicer tvoje tako znane opominjevanje zadeva, moram ti pa odkritoserčno povedati, da so me moja rajna mati veliko bolj ginljivo znali učiti in mi priporočevati, kako da naj se zadržim, kako da naj rad molim, in Bog vé, kaj še vse. Ali po svetu ni več šega, da bi človek tako mislil, govoril in ravnal; taki nauki so sicer za priproste in kmečke ljudi dobri, ali omikanim ni treba deržati se jih. Ko bi kaj takega zbleknil, lepo bi se mi krohotali moji prijatli v drusčini, ter bi mi rekli: „Ali si tudi ti tak, kakor stare babe?“ — Na svetu gre vse za dobičkom, za častjo; kaj le učitelj bo eno mero bral pa premišljeval? Kdo bo nek kaj takega tirjal od učiteljev?

Popred si ti enkrat govoril, da mi hočeš en par orehov dati, da jih bom grudil, na! sedaj ti jih pa vernem; le to ti svetujem, da boš mogel debelo kladvo imeti, da jih bodeš stolkel.

Z Bogom!

Tvoj odkritoserčni prijatelj
Tugoslave.

P a š n i k.

Iz „Slomšekovega navoda za šola“ l. 1853. — „Šola, hči cerkve“, je za njo naj imenitniša učivna in gojivna naprava človeškega rodú, ki zasluži vso našo pazljivost in prizadevnost, da bi teknila in sad obrodila za cerkev in deržavo, ter obema zredila zveste in vredne ude. Zato potrebuje šola od cerkve vernega posvečenja, od deržave vnanje podpore, od duhovnih pastirjev pa dostojne pazljivosti in skerbljive verdeve. Šola naj bo duhovnemu pastirju punčika očesna, — on pa naj bo šoli duša, da bo blagor v vsem. Naj poprej morajo dušni pa-

stirji in šolski učitelji dvojni namen šole vedno pred očmi imeti, — mladino najpervo za nebesa, v krepkoverne, pobožne kristijane, in potem za časni poklic, v pridne ljudi in verle državljane s podukom in privajo izrejevati. Zatorej

1. naj dušni pastirji razun predpisane šolske pridige govoré večkrat od keršanske izreje otrok in od vrednosti dobrega šolskega poduka, zlasti pa od dolžnosti staršev, kako naj šoli pomagajo; naj jih tako vodijo k spoznanju, da na keršanski izreji njih in njih otrok sloni časna in večna sreča; ker ravno to je naše dni posebna potreba.

2. Da bo šolska mladina po keršansko izrejena, se šolarška maša ne sme opusčati, pri kateri naj šolski otroci verstama pojó in na glas molijo po napeljevanji „Svetega opravila za šolarje“. Kjer se šolarška maša vsaki dan imeti ne more, naj se vsaj kake dva dni v tednu ima. Kedar in kjer pa tudi to ni mogoče, naj gospodje učitelji vsaj dvakrat v tednu, menda v sredo in saboto (ali pa kak drugi dan, če je pripraviši) šolsko mladino v cerkev peljajo, in po navodu omenjene mašne knjžice za starše in dobrotnike ž njimi molijo, in tako serca mladine zbudajo in oživljajo za pobožnost in ljubezen do Jezusa, božjega prijatla otrok, pa tudi do deviške matere Marije.

3. Šolski otroci, vsakdanji, kakor tudi nedeljski učenci in učenke, naj se večkrat, vsaj štirikrat v letu, peljajo k spovedi in sv. obhajilu, in, kolikor se dá, naj združeni prejemajo sv. zakramente. K temu se pa tudi gospodje učitelji in pomočniki povabijo in opomnijo, da naj z lastnim dobrim zgledom šolski mladini svetijo in farno občino vnemajo. Kolikor slovesniše se opravlja zlasti prvo sv. obhajilo, toliko blagorniši in obstavniši bodo njegovi nasledki. V posebno skerb pa so priporočeni tolikrat vsi zanemarjeni otroci samskih oseb, rejenci, pastirji, dečki in deklice v službah, da se zdivjanosti obvarujejo, in kar je mogoče, po keršansko izrejavajo.

4. Zraven djanske, v življenje segajoče obravnave vernih in zaderžanjskih nauk, naj se šolski mladini v pripravo na bližnje cerkvene praznike pri evangelijski razlagi tudi cerkveni obredi (šege) po primerjenem načinu razlagajo, da se otroci takó v cerkveno življenje vpeljajo. Mimo tega naj se otroci tudi kratkih serčnih molitvic in zdihljejev vadijo, da jih v življenje seboj vzamejo in povsod Bogá pred očmi imajo. Pri tem je za katehete in učitelje ravno tako velika naloga, kot

sveta dolžnost, da tudi pri obravnavi družih šolskih tvarin vse na Boga obračajo in mladino napeljujejo, da bo povsod in v vseh rečeh Boga najdla in v luči vere hodila, šola pa z duhom cerkvenim se oplemenitila (oblažila ali požlahtnila). Zató naj se v nobeni šoli podoba Križanega ne pogreša, in vsaka hoja ali pot v šolo naj bo otrokom hoja ali pot k Jezusu.

5. K nravni (keršanski) omiki ljudstva veliko pripomore tudi petje, in se zatorej v šoli ne sme vnevar puscati. Zato je moja priserčna želja, da naj se šolska mládna pridno vadi v petji poštenih in bogoljubnih pesem, navdušenih za vero, resnico in krepost, za ljubezen do domovine in vladarja, in s tem ljudsko in cerkveno petje zboljša in povzdigne. (V spodbado za učitelje in učence je obljubljeno na deset let za vsako leto 100 goldinarjev, torej za vsako dekanijo lavantinske škofije 5 gld. v darilo tisti šoli dekanije, ktera se naj boljše skaže v petji. Tudi v tem vidimo blago serce visokega darovnika. Ali — mili Bog! še teh deset let ni bilo preteklo, in nas je že zapustil, zapustil to solzno dolino in se povzdignil v nebeške višave, združen z nezmerno trumo angelov in svetnikov — Večnemu neprenehoma čast in hvalo prepevat!)

6. Za nježno mladost prav primerjena in za poznejše bogoljubno življenje prav blagorna je lepa družba svetega detinstva Jezusovega, ktera je namenjena, v otročjih sercih pravo pobožnost buditi in rediti, z molitvijo in milošnjo otročičev za rešenje in zveličanje ajdovskih otrok, zlasti na Kitajskem, skerbeti, in s tem našo mladino k pravi djanski ljubezni do bližnjega napeljevati. Ker je bila ta družba po mnogih škofijah našega avstrijskega cesarstva takó dobro sprejeta, tudi v naši škofii ne bo merzle in nerodovitne zemlje najdla, kjer koli se vpeljati hoče. Otrokom bo gotovo v prid in blagor. (Družbine podobice se dobijo pri vis. čast. lavantinskemu škofijstvu. Morebiti tudi pri slavnemu vredništvu „Zgodnje Danice“ v Ljubljani. — Le to bi bilo želeti, da bi se na podobice tudi dnevi odpustkov natisnili. Dosti pa naj bo v priporočilo te družbe, da jo je Slomšek mladini priporočal!) —

K sklepu so vsi učeniki in rejniki mladine v Gospodu opomnjeni na svojo sveto dolžnost, svoje učence in učenke keršanskega, bogoljubnega življenja v cerkvi in šoli, kakor tudi zunej šole privajati, na njih zaderžanje pridno paziti, pred slabimi drušinami in pred obiskovanjem

plešiš jih svariti, in na to gledati, da otroci čedno oblečeni in umiti hodijo, h čimur jih nove šolske knjige po potrebnosti napeljujejo, da šola ne bo le učilnica, ampak z božjo gnado tudi keršanska gojilnica ali izrejilnica boljšega zaroda, kar naj Bog s svojim nebeskim blagoslovom milostljivo dodeli, dopolaj in ohrani!

Zaliloški.

Pisni zvezki namesto listov za skušinsko pisanje. Vse se spreminja na svetu. Poglejmo, kako se je razvijalo pisanje, da je dospelo do sedanje stopnje! Nekdaj niso rabili čerk, ampak podobe za pisanje. Potem je sledilo zopet nekako pisanje s podobami, ki se je imenovalo hieroglifsko pisanje. To skrivnostno pisanje se je še rabilo potem, ko so bile že čerke iznajdene. Kdo je čerke naj prvi iznajdel, se ne more na tanko določiti. Pri začetku so pisali s palčico po pesku, pozneje pa z železnim čertalom na drevesno skorjo ali listje, in še pozneje so pisali s kredo ali kako drugo barvo na kako drugo pobarvano reč, na zadnje pa so pisali s kako tekočo vtisljivo barvo s čopičem ali s terstom na suhe liste ali tanke kožice egiptovskega papirnatega drevesa, tako dolgo, da je prišel na svitlo pravi papir. Pripoveduje se, da so s peresom pisali še le kakih 600 let po Kristusu. Tako se je razvijala ta lepa umetnost dalje in dalje, in čuditi se moramo, kako daleč je že dospela današnji dan. Ne more pa se še reči, da bi bilo pisanje sedaj že na naj višji stopnji, ker vedno se še sliši o tem kaj novega in bolj pripravnega. Posebno se pa vedno popravlja metoda, kako naj se učenci bolje in hitreje učé pisati. V prejšnjih časih so se pisni zgledi pisali na table ali na posebne liste; sedaj pa imamo že pisne zvezke tako vravnane, da je na zgornji versti vsakega lista ena versta (ali dve) za zgled spisana, po katerem učenec potem piše druge verste. Taki pisni zvezki se potem, ko so dokončani, shranjujejo in konec šolskega leta kažejo pri spraševanji. Taki popisani pisni zvezki veliko več koristijo, kakor sami dosedanji skušinski listi. Učitelj in učenci (in pri spraševanji poslušavci) se po tej poti pripravljajo, kako se pisanje od dne do dne boljša in bolj vterjuje.*)

Govekar.

Kaj naj se dekleta učé. Deklica potrebuje za svoj poklic zraven navadnih šolskih naukov tudi, da zna veziti (štri-

*) Pri nas pokažemo pri spraševanji popisane pisne zvezke, katerih imajo pridni učenci prav mnogo; zraven teh pa vendar tudi rabimo še liste za poskušnjo, kar tudi ne škoduje.

kati), šivati in obleko popravljati. Ker pa se dekleta ne morejo domá naučiti kaj takega, naj se učé v ljudski šoli, ktera mora biti vedno pravo učelisče za narod. Zavoljo tega bi bilo prav, da bi se v vsaki ljudski šoli, kjer koli je mogoče, dekleta podučevale v naj potrebnih ženskih delih, in sicer, da bi se učile: veziti, šivati in narediti vsako belo oblačilo in staro, ponošeno in stergano obleko popravljati in prenarejati. — Vpraša se: kdo bi pa vse to učil? Naj bolje je, če ta poduk preskerbuje učiteljeva žena, ali kaka njegova odrasčena hči, če jo ima; če pa ne, naj pa se za to dobí kaka druga sposobna in pametna oseba. Kar bi soseske za posebni dekliski poduk plačevale, bi gotovo dobro naložile. J.

Malikoslovje.

Spisal Fr. Metelko.

(Dalje.)

Samargla t. j. Zmrzla, osebenost ali osebédetje (Personification) zimske merzloté.

Samoženke, Samožanke (Amazonen).

Sani, Tasani ali **Dračice** (sen) kar **Vila**.

Santu — **Sitte**, **Suantevit** (njegov pop se je zval **Abaris** t. j. obvarič) t. j. **Sveti Vid**, **Sveta Sijatev**.

Saruisce t. j. **Zarovišče** (pokopališče) in **Dupna** **mog-gula** (votle gomile); tako se berejo spominki na **Pomerskem** in v **Braniboru** (**Brandenburg**), kjer so nekdanji **Sloveni** pokopani, in vsi njih mlajši v nemščini popolnoma vtopljeni. (H. str. 407.)

Sytivrat, Sytiarat, Sâtiourata (podoba solca in vode) namesti **Žitivrat** (življenja povernitev); žitje pomeni življenje in vrat, vrat - iti verniti.

Skrat, škratelj v. **Gorinja**.

Schuaixbog t. j. **Zvezdbog**, je skorej kakor **Svetovid**.

Schwaitix se bere v pruso-litavskem malikoslovji, namesti **Svetic** (**Luciferus**).

Sevana slovanska **Diana**. Prebivala je v tamnih gojzdih. Nje podobo so device z venci kinčevale.

Siva, Shiva t. j. **Živa**. Prokosi („Chronicon Slavosarmaticum Prokosii“, Warschau, H. str. 125) tako piše: „Divinitati Zvyie fanum exstructum erat in monte ob ejusdem nomine Ziviec dicto, ubi primis diebus mensis Maji innumerus populus pie conveniens

precabatur ab ea (sc. divinitate), quae vitae auctor habebatur longum et prosperam valetudinem. Praecipue tamen ei litabatur ab eis, qui primum cantum cuculi audivissent, ominantes superstitione, tot annos se victuros, quoties vocem repetisset: Opinabantur enim supremum hunc universi moderatorem, transfigurari in cuculum ut ipsis annunciaret vitae tempora“.

Kakor se tukaj vidi, pomeni Siva boga moškega spôla, tedaj Živi, eden nar višjih bogov; ker pravi: Opinabantur enim hunc universi moderatorem itd.

Slava je po menjenji gosp. prof. Kollár-ja kar indiška ognja boginja Suaha. Učene bukve „Slava Bohyně“ je dal na dan, v katerih terdi, da je od tod ime našega naroda. Ali g. Šafarik („Slav. Alterthümer“ 2 B. str. 46) pravi, da te bukve sicer velike učenosti so bolj pesniškega duha, kakor globocega preiskovanja, in spriča po vsih preiskavah, de le Sloven in Slovan (kakor tudi dalje Slovenec in Slovak) je pravo lastno imé; vse druge kakoršnekoli našemu narodu od ptujcev ali poptujčančev pridjane imena so le pokveke ali popake.

Smertnica pri Lužičarjih, kar kuga.

Sobótka, se je imenovala nar veči slovesnost solncu v čast o solnčni obrernitvi, ali kadar solnce nar više stopi v. Kupalnica.

Sotvar, bog zemeljnega ognja pa tudi bog govéd, zato so mu živino darovali.

Spori (σχορος). Tako so nekđaj Greki in Latinci Slovane imenovali; to je pa le, kakor g. Šafarik dokaže (Starož §. 7), popačena beseda Srb, Sorb.

Stado je ime zborov v čast Ladi in Lelu storjenih.

Stanica, Starica, Stavica (Standarte), kar pri nas stavnica. Saxo Gr. (str. 322) pravi: Inter signa et aquilas erat Stanitia magnitudine et colore insignis, cui tantum venerationis a populo Rugiano tributum est, quantum omnium pene deorum majestas obtinuit.

Sterrobog, kar Černobog.

Strava ¹⁾ ali Stipa se je imenovala na Litavskem vsakolétna mertvaška pojedina, pri kateri so si mislili, da jedo tudi duše umerših, in so jim jedi pod mizo metali.

¹⁾ Strava, trava pride od truti rediti, kakor slava od sluti, Sava od suti itd.

Stribog (Aevlus) bog zvezd in bliska.

Stuače (morebiti stojače) v Hercogovini gojzdni duhovi.

Studenec, jezero na otoku „Rügen“, ki so mu božjo čast skazovali.

Stir, **Tir**, kar **Tur**.

Suaha, kar **Slava**.

Svantevit, **Suatouyt**, kar **Svetovit**.

Sudice (**Parcae**) boginje, ki so duše ob smerti sodile in potlej drugim bogovom prepustile.

Svetogora v. **Dévana**.

Sur, indiški bog svetlobe, od tod gosp. **Kollár** ime **Srb**, **Sorab** itd. izpeljuje.

Svétic, **Svetič**, **Svetlonos** in **Svetluše**, ki svetlobo nosi (**Luciferus**).

Sveta zelona je bila slovesnost ob letni zelenjavi.

Svetovit, **Sventovit**¹⁾ v. **Zvantevith** je bil nektekim nar. višji bog. Naj krasnejši Svantovitev tempelj je bil v Arkoni, kjer je stala njegova štiriglavna podoba z obritimi lasmi in brado. V desnici je držal brončen rog, v levici pa v kovk podperti log. Suknja mu seže do stégen. Stal je na goli zemlji, zraven njega pa ležé berzda, sedlo in meč z zlatim derzalom in z ozališano nožnico.

Obrita glava in brada pomenite, da ta Bog, akoravno ni bil drugemu podveržen, vendar ni bil popolnoma svoboden ali samosvoj.²⁾

Zmed praznikov, kateri so se vsako leto Svantovitu v čast obhajali, je žetvino praznovanje nar. bolj znano. Praznik je bil prosiven in zahvaliven, in se je vsako leto precej po žetvi ob lepem vremenu obhajal. Duhoven, ki je bogu darove opravljal, je poprej tempelj z metlo očistil. Svetišče so tako častili, da nobeden, tudi duhoven pri očiščevanju tempeljna se ni smel odahnuti. Kadarkoli se je hotel odahnuti, je skočil k vratom, da bi tega svetega kraja s svojim dihanjem ne oskrnil. Trume ljudi so pri darovanju tempelj obdajale. Klavni darovi se vpričo ljudstva zakoljejo. Med tem Svantovitu posvečeni duhoven „Grive“ imenovan, iz presvetišča božji rog prinese, ga ljudstvu pokaže in pogléda, ali je lanski med že vsušen, kar je pičlo

¹⁾ Valvazor ima (II. p. 378) Zvantevit in pravi, da so ga Slovenie imeli v toliki časti, da se še v okoljavi njegovega tempeljna niso priderznili ne kleti, ne priségati, ne svojega sovražnika zgrabiti.

²⁾ Kaj njegove štiri glave itd. pomenijo, je povédano pod „Zvantevit“.

žetev pomenilo. Tada je duhoven ljudstvo opominjal, da naj si obilne pridelke skerbno prihranijo. Če je pa rog še polen najdel, jim je duhoven obilno žetev prerokoval, in ljudstvo se je veselilo obilnosti, katero jim dobrotljivi Bog za prihodnje leto obéta. Potém izlije duhoven z medom napolnjeni rog k nogam Svantovita, ga spet napolni in sam izpije. Dobro je pa tukaj razločiti med starim, skozi celo leto v tempeljnu shranjenim, in od Boga posvečenim medom, kateri mimelost poméni in se k božovim nogam izlije, in med novonapolnjenim, ki pomeni prihodnost in gorke želje ljudstva, dá bi jih Bog obvaroval silne nevarnosti, lakota in težáv. Ta med se je Bogu posvetil; zato ga je tudi le duhoven izpiti smel, da bi druge ustnice posvečenega roga ne oskrunile. Rog je potem spet napolnil in Bogu v naročje podal, da bi méd za prihodnje leto ohranil. Potem silno velik jerbač (Honigkuchen) prineso, da bi se mož prav lahko za njim skrtil. Duhoven zanj stopi in vpraša ljudstvo, ali kaj od njega vidi? Če se mu je vprašanje poterdilo, moli Boga, da bi se prihodnje leto ne vidil več izza jerbača, opomni ljudstvo k pobožnosti in zbor zapusti. Jerbač je pomenil vsakolétašnja žetev. Če je bila obilna, jej je tudi velikost jerbača primerjena bila; če je pa pri pičlem ostala, je prosil duhoven, da bi se prihodnje leto ne vidil več izza jerbačca, t. j. da bi dobrotljivi Bog večí obilnost dodelil, in mu je tudi večí jerbač obljubil.

Ko je bila daritev dokončana, se je ljudstvo k jedi in pitju spravilo, in vsakemu se je v greh šteló, ko bi pri taki pojedini trézev ostal.

Sytivrat, Satiaurata pri Indjanih, t. j. Žitivrat, začetnik novega življenja.

Šetek, domovni duh, pri Rusih Déduška. (Dalje sledi.)

O starih kranjskih šolah še nekaj.

Kak starinsk spominek se mnogokrat memogredé zadene; če sem uni dan pisal, da ljubljanska šola je gotovo zeló stara, tudi da loška se smé med starje šteti, se to zdaj lahko s čerkami in številkami spriča, da si ravno besed je le malo. V listinah križanskega reda v Ljubljani se na dveh mestih med pričami nahajata tudi dva šolnika; namreč l. 1291. Jakob, šolnik (scholasticus) v Ljubljani, in še poprej l.

1271. Volflin, šolnik (scholasticus) iz Loke. Znano bi se komu zdeti, da to je celó kratko spričevanje; res, pa ni na tem, kako dolgo, ampak le, koliko je gotovo. V zgodovinskih rečeh mnogokrat le en žarek, kakor v temi blisek, mora pot razjazniti. — Rad bi bil tudi o kranjski, ali o kaki drugi šoli še kaj našel, pa pri dosedanjih pomočkih se to še ni dalo; naj iščejo tudi drugi kaj najti.

Hitzinger.

Šolska letina po Slovenskem.

V glavni šoli v Kranji so učili zraven gospoda vodja in enega gospoda kateheta štirje g. g. učitelji in ena g. učiteljica 108 ur na teden, in so imeli vkup 499 učencev in učenk. Razverstitev učencev in učenk je bila natisnjena po nemški, slovenske imena pa v slovenski pisavi. — V glavni deški šoli v Loki so zraven gospoda vodja podučevali še štirje g. g. učitelji 326 učencev, vkup 94 ur na teden. V glavni dekliški šoli pa je bilo zraven gospoda samostanskega spovednika in duhovnega pomočnika še 16 g. g. učenic, kateri so v vnanji in znotranji šoli podučevali 403 učenke, vkup 239 ur na teden. Razredba učencev in učenk v vnanji šoli je bila čisto po slovenski natisnjena. — V glavni šoli v Kamniku je podučevalo pet očetov frančiškanov in en duhovni pomočnik 214 učencev, vkup 93 ur na teden. Razverstitev učencev je bila natisnjena po nemški, slovenske imena pa v slovenski pisavi. — V glavni šoli v Teržiču so zraven gospoda vodja, gospoda fajmoštra in enega gospoda duhovnega pomočnika podučevali še trije g. g. učitelji 598 učencev in učenk, vkup 103 ure na teden. Razverstitev učencev in učenk je bila natisnjena po nemški, v kateri so bile slovenske imena pisane po slovenski. — V glavni šoli v Kočevskem mestu so zraven gospoda vodja podučevali še en duhovni pomočnik in štirje g. g. učitelji 526 učencev in učenk, vkup 96 ur na teden. Razverstitev učencev in učenk je natisnjena po nemški, vendar pa enakopravno v pisavi imen. — Glavna šola v Postojni je letos pervikrat izdala čisto slovensko „letno sporočilo“, v katerem je popisana zgodovina te šole, šolske naznanila, pregled posamnih nauk, število učencev in napredek šolske mladosti. Ta šola ima zraven gospoda vodja še štiri g. g. učitelje in eno g. učiteljico, ki so učili 444 učencev in učenk, vkup 101 uro na teden.

Bistrica.

Moderato.

Drag. Krištof.

Med eve - ti - ca - mi po lo - ki Te - če čver - sta Bi - stri -

ca, Va - njo prat, se vmi - vat ho - di, Mla - da

ži - va de - kli - ca. di - ri - de

diri - de - de - di - di - de - diri - de - de -

di - - diri - de - de - di - ri - de.

(Glej Praprotnikove „Pesmi cerkvene in druge!“)

Novice.

Iz Bistrice na Notranjskem. V nedeljo 7. t. m. je bil za naš kraj prav vesel dan. To veselje nam je že naznanjal zjutraj zgodaj terd strel in mnogo ptujcev, ki so k nam dohajali. Praznovali smo rojstni dan narodne čitavnice, ktero smo ta dan slovesno odperli. — Pa bi morda kdo rekel: Ali mora „Tovars“ berž vediti, če se kje kaj takega napravi! — Ljubi prijatelj, odgovorim ti: Dobro osnovane čitavnice so po eni strani za omiko ljudstva tako potrebne, kakor šole. Zato je naš slavni gosp. dr. Bleiweis dobro opomnil, ko je djal: „Čveterih reči potrebuje vsaka soseska: cerkve, šole, vradnije in čitavnice“. In res je tako. Ena naprava pomaga drugi; vse vkup pa pospešujejo splošno omiko in srečo. P.

Iz Ljubljane. Prišel je na svitlo tretji zvezek „Dušne hrane“, in se dobiva, kakor poprejšnja dva.

— Ravnokar zagledal je beli dan tudi tretji zvezek

„Dareka — pridni mladosti“

podelil A. Praprotnik, učenik v Ljubljani. Z nekterimi podobiacami. Natisnil in založil J. R. Milic.

Kakor prejšnja dva, tako se bodo tudi prikupil naši mladosti tretji zvezek te mladinske knjižnice, kateri obsega to le mično blagó: „Angel varh“, „Podobice“, „Naj večja učenost“, „Požlahtnjene drevesca“, „Plevica“, „Dober svét“, „Dobro delo ni brez plačila“, „Dvojni kal“, „Učiteljevi nauki“, „Sirota“, „Prava hvaležnost“, „Zaupanje do Boga“, „Zelo dobro ni dobro“, „Pravi namen“, „Spoštuj starost“, „Pisma dveh prijatlov“, „Zverinjak“, „Ne terpinči živali!“, „Terdoserčnež“, „Ptice“, „Vesča“, „Komet ali repata zvezda“, „Vražja pelje v nesrečo“, „Kako je po svetu“, „Sinajska gora“, „Šolski praznik“ — (Ss. Cirila in Metoda 1000letni god). Skerbelo se je, da se je to delce olepsalo s prav primernimi in podučljivimi podobiacami, katerih tukaj eno za pokušnjo pokažemo. Ko bi bil ta zvezek mogel nekoliko popred priti na svitlo, bi ga slovenski rodoljubi gotovo ne bili nikjer pozabili pri šolskih darilih. Priporočamo ga tedaj vsem, ki ga še potrebujejo in ga bodo potrebovali za šolske in druge darila. Prodaja se po navadni ceni v Milicevi tiskarnici, pa tudi pri drugih bukvarjih v Ljubljani in drugod po Slovenskem.

— Zopet smo dobili za cerkveno, šolsko in domače petje pesem z napevi. Cerkevne je nabral in izdal g. A. Vavken, učenik v Cerkljah na Gorenškem. Založil J. Giontini. Natisnila Egerjeva kamnotiskarnica v Ljubljani. Vverstene pesmi so: „Pred stolom“ (Haydn), „Pred tabo“, „Pred Bogom“ (a — f, Vavken, Belar); božične: „Zveličar preljubi“ (Vavken), „Lej zvezdice božje!“ (Belar, Smolej), „Pastirci iz spanja vstanite“ (Smolej), „Prelepo nocoj“ (Smolej), „Sladko ime“ (Vavken), „Terpljenje Jezusovo“ (a — b, Vavken); velikonočni: „Dan presveti“ (Vavken), „Danica svetila“ (Belar), „Marija, naše zavetje“ (Vavken), „Salve Regina“ (Kam. Mašek), „Marija naša pomočnica“ (Vavken), „Sedem žalost M. d.“ (Vavken), „Hvalica Mariji“ (Belar), „Dar Mariji“ (Belar), „Ti, ki nad trume nebeške“ (Belar), „K Marijnemu presv. sercu“ (Belar), „Cvetičica Marija“ (Belar), „Lepota d. M.“ (Smolej); sveto obhajilo: „Pridi, pridi božja mana!“ (Vavken), „Duh moj kviško se vzdiguje“ (Belar), „Vera, upanje in ljubezen“, „Sv. Alojzi“ (Kam. Mašek), „Zahvalna“, (Vavken); za šolo: „Dekliška“ (Smolej). Ti napevi so večidel četeroglasno postavljeni, in kažejo zopet lepo zbirko za orglavce in pevce. Tudi niso težki in zaviti, in so tedaj prav pripravi za vsakdanjo rabo; nekteri so posebno mili in globoko ginljivi, in se bodo gotovo sploh prikupili. Dobivajo se pri J. Giontinitu.

— Za domačo rabo in za veselice so tudi prišli na svitlo trije zvezki pod naslovom: „Slovanska beseda“. Pesmi za veselice. Založil J. Fleischmann. V prvem zvezku so pesmi: „Domovina Slavjana“, „Poskočnica junačka“, „Napitnica“, „Brodar na Jadri“, „Citre“, „Neču ga ostavit“, „Metuljček“; v drugem: „Krajnec“, „Tiha noč“, „Sila spominja“, „Uzor Milkin“, „Do groba“, „Dalmatin“, „Dostoj“, „Prepozno“; v tretjem: „Pozdrav“, „Zvečerna“, „Moč ljubezni“, „O bitvi“, „Zalovanje“, „Sanje“, „Vse drobno“. Ti napevi se lahko štejejo med naj izvrstnejše, kar jih imamo dosedaj od tega g. skladavca. Večidel so postavljeni tudi četeroglasno in za zbor. Kar zadeva besede pri teh pesmah, bi bilo prav, če bi se bila kaka mala reč preresetala, preden je šla na svitlo. Naprodaj jih ima J. Giontini.

— V založbi J. Giontinita bodo prišli kmali na svitlo novi pisni zvezki, ki bodo imeli na vnaunjem čelu mične podobe različnih podobnih in tudi domačih reči, kakoršnih še do sedaj nismo imeli.

— Nekaj strokov za šolske praznike. Dovolite, ljubi mladi učitelji, da vam „Tovars“ za letošnje šolske praznike podá nekaj šolskih strokov, ktere naj bi dobro olusčili in potem položili na očitno mizo. Ti stroki so:

1. Po kateri verstí naj se mali učenci vadijo številiti, in kako naj se jim ta nauk razlaga, da jih veseli in jim naj bolje tekne?
2. Kedaj in koliko naj se uči v slovenski šoli domači jezik?
3. Ktere pogrške naj večkrat zapaziš pri svojih učencih, in kako jim naj bolje nasprotuješ?
4. Kako naj učitelj posebno pri ženski mladosti ravna, da zatira nečimerno lišpljivost in šopirljivost?